

An Analysis of the Influencing Factors in Culture-Led Regeneration in the Southern Part of the Informal Settlements of Tabriz City

Original Article

Behrang Mokari¹, Ali Azar^{2*}, MirSaeed Moosavi³

1- PhD Candidate of Geograpy and Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran

2- Associate Professor, Department of Urban Planning and Architecture, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran

3- Assistant Professor, Department of Urban Planning and Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2024-05-02

Revised: 2024-06-04

Accepted: 2024-07-02

Keywords

Informal Settlement

Pathology

Stable Security

Tabriz city

ABSTRACT

Introduction

The increase in the urban population, the expansion of industries, and the consequent diversity of activities and population, as a result of the rapid physical changes of the city, changed the previous equations governing the spatial organization of cities. The city faced new and often unknown issues and problems in the environmental, social, economic, and physical fields. Confront with. One of the most important changes in the physical and social fields has been the emergence of the phenomenon of informal settlement as a spatial crystallization of urban poverty and the lack of urban management planning for the huge flood of migrant population, especially rural-urban migrants, which in third world countries and especially our country Iran in 60 It has been created in recent years. The city of Tabriz is the center of economic, commercial, and cultural exchanges in the northwest of the country and is the sixth-largest city in the country in terms of population. The importance and historical-cultural status of this city are not hidden from anyone, and history is proof of the 3500-year civilization background of this city. The existence of such potential has always led Tabriz to be one of the most immigrant-friendly cities in the country. This increase in population, especially in the past 50 years, led to the rapid spatial development of the city due to the lack of planning and cultural and political developments in the country, which took the form of the vast development of informal settlements in the northern parts. And the south of the city appeared. The adjacency of a significant part of the informal settlements of Tabriz city with historically valuable structures such as Yousef Abad-Abbasi neighborhoods (adjacent to Rabe Rashidi), historical neighborhoods of Maralan, Sheshgolan, Aref, Taleghani, Doh Chi, Sorkhab, etc. shows high cultural-historical potentials.

Materials and Methods

The present research is part of applied research in terms of its purpose and descriptive-analytical research in terms of method. Considering that this research examines the factors influencing the re-creation of base culture in informal settlements from the point of view of specialists and experts in this field, the statistical sample in this research consists of 40 regional and national experts in the researched field using the snowball method and Experts have been identified and selected. The most important research tool is the questionnaire made by the researcher. Also, to analyze the research data, as needed, a variety of statistical methods and models, including Bartlett's test, KMO, exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis, etc., have been used in SPSS, Amos,

* Corresponding author: azar167@yahoo.com

and SmartPLS software. The research questionnaire consists of 49 items based on the objectives and theoretical foundations of the research, and the questions are designed based on the 5-point Likert scale. The research process generally consists of two stages: exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis, the first stage and the second stage the theoretical model of the research is first validated using exploratory factor analysis, and after confirming the model, using confirmatory factor analysis of factor loadings. It is determined.

Findings

Based on the findings of the research, the effective factors in re-creating the base culture in the informal settlements in the south of Tabriz city were divided into 4 social, cultural, economic, and infrastructure indicators. Among these indicators; the Social index explains 41%, the cultural index 27%, the economic index 11%, and the infrastructure index 7% of the total variance. Among the social factors, the security index has a factor load of 969. The highest index of the rights of ethnic minorities with a factor load of 567. They have the lowest factor load among the indicators. According to experts, providing security in informal settlement contexts, which are constantly facing numerous threats in terms of social security due to migration, is one of the effective factors in recreating the basic culture in informal settlement contexts. All cultural and executive activities can be implemented in a safe environment, and for this reason, the factor of security can be introduced as one of the most important drivers of re-creating the base culture in the contexts of informal settlements in Tabriz city. Among the cultural factors, the factor of holding cultural events with 839. It has the highest factor load among cultural indicators. One of the most important tools for branding cultural products in informal settlement contexts is holding cultural events and introducing the cultural-artistic potential of these contexts, which has been chosen as the chosen factor by experts due to the importance of the mentioned factor.

On the other hand, tourist guidance agents with 399. It had the lowest factor load among cultural factors. It seems that ensuring the prerequisites of cultural tourism, such as branding of tangible and intangible cultural products, is preferable to guiding tourists, and this is not a reason for the lack of importance of the tourism factor in recreating the culture based on the informal settlement contexts of Tabriz city. In a general summary, we can conclude that there is a significant difference between the identified factors. The results show that the social index with a factor load of 0.862 and a total average of 3.43 ranks first, the cultural index with a factor load of 0.913 and a total average of 2.6 ranks second, an infrastructure index with a factor load of 0.959 and a total average of 2.11 as the third rank and economic index with a factor load of 0.933 and a total average of 1.86 have won the fourth rank of factors affecting the regeneration of informal settlements in Tabriz metropolis with the approach of culture as the basis.

Conclusion

The results of this research introduced four effective social, cultural, infrastructural, and economic factors as key and effective drivers in the regeneration of the informal settlement context of Tabriz city, and the next part specifies the importance of cultural planning in the regeneration of informal settlement contexts. The investigation of the background of the research shows that most of the previous research has investigated the issue of recreating the base culture with a review approach or a future research approach, but the present research, in addition to its comprehensive and systematic methodological approach, is based on the method of exploratory factor analysis and two-stage confirmatory factor analysis; He looks at this issue with a new theoretical perspective and tries to protect and revive informal settlement contexts by adopting a cultural approach (based culture) and values the preservation of the historical-cultural identity of informal settlement contexts as the most important strategy in recreating the context of informal settlement settlements

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Mokari B. Azar A. Moosavi M.S. An Analysis of the Influencing Factors in Culture-Led Regeneration in the Southern Part of the Informal Settlements of Tabriz City. Urban Economics and Planning Vol 5(1):222-238. [In Persian]

DOI: 10.22034/UEP.2024.455402.1481

تحلیلی بر عوامل تأثیر گذار در باز آفرینی فرهنگ مینا در پهنه جنوبی سکونتگاه‌های غیر رسمی شهر تبریز

مقاله پژوهشی

به‌رنگ مکاری^۱؛ علی آذر^{۲*}؛ میرسعید موسوی^۳

- ۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران
 ۲- دانشیار گروه شهرسازی و معماری، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران
 ۳- استادیار گروه شهرسازی و معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

چکیده

مقدمه

افزایش جمعیت شهری، گسترش صنایع و به تبع آن تنوع فعالیتی و جمعیتی و در نتیجه تحولات سریع کالبدی شهر، معادلات پیشین حاکم بر سازمان فضایی شهرها را متحول ساخت و شهر در عرصه‌های محیطی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی با مسائل و مشکلاتی جدید و اغلب ناشناخته مواجه شد. یکی از مهم‌ترین تغییرات به وجود آمده در عرصه‌های کالبدی و اجتماعی ظهور پدیده و اسکان غیررسمی به‌عنوان تبلور فضایی فقر شهری و نبود برنامه‌ریزی مدیریت شهری برای سیل عظیم جمعیت مهاجر به‌خصوص مهاجران روستا-شهری بوده است که در کشورهای جهان سوم و بخصوص کشور ما ایران در ۶۰ سال اخیر به وجود آمده است. شهر تبریز مرکز مبادلات اقتصادی، تجاری و فرهنگی شمال غرب کشور است و از نظر جمعیتی ششمین شهر کشور به شمار می‌رود. اهمیت و جایگاه تاریخی-فرهنگی این شهر بر کسی پنهان نیست و تاریخ گواه بر پیشینه تمدنی ۳۵۰۰ ساله این شهر است. وجود چنین پتانسیلی همواره منجر شده شهر تبریز یکی از مهاجرپذیرترین شهرهای کشور باشد که این افزایش جمعیت به‌خصوص در ۵۰ سال گذشته منجر به توسعه فضایی شتابان شهر به دلیل عدم برنامه‌ریزی تحولات فرهنگی و سیاسی کشور شد که این تحولات بصورت توسعه وسیع سکونتگاه‌های غیررسمی در بخش‌های شمالی و جنوبی شهر نمود پیدا کرد. هم‌جواری بخش قابل توجهی از محلات اسکان غیررسمی شهر تبریز با بافت‌های واجد ارزش تاریخی مانند محلات یوسف آباد-عباسی (مجاورت با ربع رشیدی)، محله تاریخی مارالان، ششگلان، عارف، طالقانی، دوه چی، سرخاب و غیره نشان از پتانسیل‌های بالای فرهنگی-تاریخی در بخش وسیعی از بافت اسکان غیررسمی شهر تبریز دارد.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نظر هدف جز تحقیقات کاربردی و از نظر روش جزء تحقیقات توصیفی-تحلیلی هست. با توجه به اینکه این تحقیق عوامل مؤثر بر باز آفرینی فرهنگ مینا در سکونتگاه‌های غیررسمی را از دیدگاه متخصصان و خبرگان این حوزه مورد بررسی قرار می‌دهد نمونه آماری در این تحقیق عبارت‌اند از ۴۰ نفر از متخصصین منطقه‌ای و ملی در حوزه مورد تحقیق که با استفاده از روش گلوله برفی و کارشناسی مورد شناسایی قرار گرفته و انتخاب شده‌اند. مهم‌ترین ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته است همچنین جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات تحقیق به فراخور نیاز از انواع روش‌ها و مدل‌های آماری من جمله آزمون بارتلت، KMO، تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی و غیره در نرم‌افزارهای SPSS، آمووس و اسمارت پی ال اس استفاده شده است. پرسشنامه تحقیق بر اساس اهداف و مبانی نظری تحقیق از ۴۹ گویه تشکیل شده است که سوالات بر مبنای طیف ۵ طبقه‌ای لیکرت طراحی شده است. فرآیند تحقیق به‌طور کلی از دو مرحله تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول و

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۳
 تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۳/۱۵
 تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۱۲

کلمات کلیدی

باز آفرینی شهری
 سکونتگاه‌های غیررسمی
 شهر تبریز
 فرهنگ

گردشگری فرهنگی مانند برند سازی محصولات ملموس و ناملموس فرهنگی نسبت به راهنمایی گردشگران در ارجحیت هستند و این دلایلی بر کم اهمیت بودن عامل گردشگری در بازآفرینی فرهنگ مینا در بافت‌های اسکان غیررسمی شهر تبریز ندارد. در یک جمع بندی کلی می‌توان نتیجه گرفت که بین عامل‌های شناسایی شده تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد شاخص اجتماعی با بار عاملی ۰.۸۶۲ و مجموع میانگین ۳.۴۳ رتبه اول، شاخص فرهنگی با بار عاملی ۰.۹۱۳ و مجموع میانگین ۲.۰۶ در رتبه دو، شاخص زیرساختی با بار عاملی ۰.۹۵۹ و مجموع میانگین ۲.۰۱۱ به عنوان رتبه سوم و شاخص اقتصادی با بار عاملی ۰.۹۲۳ و مجموع میانگین ۱.۸۶ رتبه چهارم عوامل مؤثر بر بازآفرینی سکونتگاه‌های غیررسمی کلان شهر تبریز با رویکرد فرهنگ مینا را کسب کرده‌اند.

نتیجه گیری

نتایج این تحقیق چهار عامل مؤثر اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی و اقتصادی را به عنوان پیشران‌های کلیدی و مؤثر در بازآفرینی بافت اسکان غیررسمی شهر تبریز معرفی کرده و در بخش بعدی اهمیت برنامه‌ریزی فرهنگی در بازآفرینی بافت‌های اسکان غیررسمی را مشخص می‌کند. بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد اکثر تحقیقات قبلی با رویکرد مروری و یا رویکرد آینده پژوهی به بررسی موضوع بازآفرینی فرهنگ مینا پرداخته‌اند ولی تحقیق حاضر علاوه بر رویکرد روش شناختی جامع و سیستماتیک خود مبتنی بر روش تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأیید دومرحله‌ای؛ با یک نگاه نظری نوین به این موضوع نگاه کرده و در تلاش برای حفاظت و احیا بافت‌های اسکان غیررسمی با اتخاذ رویکرد فرهنگی (فرهنگ مینا) است و حفظ هویت تاریخی-فرهنگی بافت‌های اسکان غیررسمی را به عنوان مهم‌ترین راهبرد در بازآفرینی بافت سکونتگاه‌های اسکان غیررسمی واجد ارزش معرفی می‌نماید.

مرحله دوم تشکیل شده است که در واقع مدل نظری تحقیق ابتدا با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی مورد صحت سنجی قرار می‌گیرد و پس از تأیید مدل با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بارهای عاملی آن مشخص می‌شود.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های تحقیق عوامل مؤثر بر در بازآفرینی فرهنگ مینا در سکونتگاه‌های غیررسمی جنوب شهر تبریز در قالب ۴ شاخص اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیرساختی تقسیم‌بندی شدند. در بین این شاخص‌ها؛ شاخص اجتماعی ۴۱ درصد، شاخص فرهنگی ۲۷ درصد، شاخص اقتصادی ۱۱ درصد و شاخص زیرساختی ۷ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند. در میان عامل‌های اجتماعی شاخص امنیت با بار عاملی ۰.۹۶۹، بیشترین و شاخص حقوق اقلیت‌های قومی با بار عاملی ۰.۵۶۷، کمترین بار عاملی را در جمع شاخص‌ها دارا هستند. از نظر متخصصین تأمین امنیت در بافت‌های اسکان غیررسمی که به دلیل مهاجرت‌پذیر بودن دائماً با تهدیدهای متعدد در بعد امنیت اجتماعی مواجه است جز عوامل مؤثر در بازآفرینی فرهنگ مینا در بافت‌های اسکان غیررسمی است. تمامی فعالیت‌های فرهنگی و اجرایی در بستر محیطی امن قابلیت اجرایی دارد و به همین دلیل عامل امنیت را می‌توان یکی از مهم‌ترین پیشران‌های بازآفرینی فرهنگ مینا در بافت‌های اسکان غیررسمی شهر تبریز معرفی کرد. در میان عامل‌های فرهنگی عامل برگزاری رویدادهای فرهنگی با ۰.۸۳۹، بیشترین بار عاملی را در بین شاخص‌های فرهنگی دارد. یکی از مهم‌ترین ابزارهای برند سازی محصولات فرهنگی در بافت‌های اسکان غیررسمی برگزاری رویدادهای فرهنگی و معرفی پتانسیل‌های فرهنگی-هنری این بافت‌ها است که نظر به اهمیت عامل یادشده این عامل از نظر متخصصین به عنوان عامل منتخب انتخاب شده است. از طرفی عامل راهنمایی گردشگران با ۰.۳۹۹، کمترین بار عاملی در بین عوامل فرهنگی را دارا بود. به نظر می‌رسد تأمین پیش نیازهای

مقدمه

رشد جمعیت جهان که در بافت‌های شهری زندگی می‌کنند، شتاب بی‌سابقه‌ای یافته است و به‌عنوان یکی از تأثیرگذارترین تغییرات قرن بیست و یکم تلقی می‌شود [۱]. آمار تحولات جمعیتی حاکی از این امر هستند که جمعیت جهان در طی دو قرن گذشته رو به تمرکز در شهرها دارد. به‌عبارت‌دیگر، به دنبال وقوع انقلاب صنعتی شاهد روند فزاینده شهرنشینی در جهان هستیم که این امر نخست در کشورهای موسوم به جهان اول و از اوایل قرن گذشته در کشورهای جهان سوم اتفاق می‌افتد (۷) افزایش جمعیت شهری، گسترش صنایع و به‌تبع آن تنوع فعالیتی و جمعیتی و در نتیجه تحولات سریع کالبدی شهر، معادلات پیشین حاکم بر سازمان فضایی شهرها را متحول ساخت و شهر در عرصه‌های محیطی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی با مسائل و مشکلاتی جدید و اغلب ناشناخته مواجه شد [۲].

یکی از مهم‌ترین تغییرات به‌وجودآمده در عرصه‌های کالبدی و اجتماعی ظهور پدیده و اسکان غیررسمی به‌عنوان تبلور فضایی فقر شهری و نبود برنامه‌ریزی مدیریت شهری برای سیل عظیم جمعیت مهاجر به‌خصوص مهاجران روستا-شهری بوده است که در کشورهای جهان سوم و بخصوص کشور ما ایران در ۶۰ سال اخیر به‌وجودآمده است. اسکان غیررسمی و مشکلات آن، به‌خصوص در کشورهای درحال توسعه، به‌عنوان یک معضل بزرگ شهری محسوب می‌شود. ضرورت پرداختن به این موضوع از آنجاست که این پدیده در عین حال که نتیجه و حاصل معضلات اجتماعی و خصوصاً اقتصادی است، موجب بروز مشکلات دیگری همچون بزهکاری می‌گردد. با گسترش شهرها و تبدیل آن‌ها به کلان‌شهرها لزوم کنترل وضعیت اسکان غیررسمی و جلوگیری از گسترش آن بیش‌ازپیش احساس می‌شود [۳]. یکی از مهم‌ترین راهبردها در خصوص ساماندهی بافت‌های ناکارآمد و فرسوده شهری بازآفرینی شهری است.

بازآفرینی شهری یک فرایند است که به منظور بهبود و تحول شهرها و فضاهای شهری صورت می‌گیرد. هدف اصلی بازآفرینی شهری، بهبود کیفیت زندگی شهروندان و ایجاد فضاهای سالم، پایدار و عملکردی است. رویارویی شهرهای امروزی با سیستم اقتصادی غیرقابل پیش‌بینی، باعث شده است که شهرها بیش‌ازپیش بر منابع داخل خود تکیه کنند؛ منابعی مانند تاریخ، فضاها و نیروی خلاق، فشار جهانی شدن و به‌تبع آن، مشکلاتی که به دلیل تغییر ساختار اقتصادی به‌وجود آمد و همچنین نیاز به ایجاد هویت جدید، شهرها را واداشت که از دارایی‌های فرهنگی خود به‌منظور تمایز هویت و نیز بازآفرینی بافتشهری استفاده کنند [۴-۵]. این تغییرات ماهیتی در فرایند ساماندهی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری باعث شد که از دهه ۹۰ میلادی به این سو، دگرگونی‌هایی در رویکرد بازآفرینی در ابعاد مختلف صورت پذیرفت که یک از مهم‌ترین این رویکردها رویکرد فرهنگ مینا است.

اگر نگاهی به سیر گونه‌گونی رویکردهای بازآفرینی شهری بیاندازیم، متوجه می‌شویم که توجه به جنبه‌های برخاسته از لایه‌های انباشت تاریخی و استفاده از اندوخته‌های پیشینه‌ای و فرهنگی، نسبت به دیگر نگاه‌های مرتبط با بازآفرینی شهری بسیار بیشتر است. به همین دلیل، رویکرد فرهنگی در بازآفرینی شهری به صورت چشم‌گیری از جنبه‌های مرتبط با مرمت شهری برجسته‌تر است. به نظر می‌رسد استفاده از بازآفرینی شهری با تأکید بر فرهنگ مینا و انتشار آن، به نیازهای توسعه‌ای شهرها پاسخ می‌دهد و همچنین به حفظ میراث شهری، حفاظت از ساختارها و کارکردهای تاریخی و شناخت هویت شهری کمک می‌کند [۶]. کهن شهر تبریز مرکز مبادلات اقتصادی، تجاری و فرهنگی شمال غرب کشور است و از نظر جمعیتی ششمین شهر کشور به‌شمار می‌رود. اهمیت و جایگاه تاریخی-فرهنگی این شهر بر کسی پنهان نیست و تاریخ گواه بر پیشینه تمدنی ۳۵۰۰ ساله این شهر است. وجود چنین پتانسیلی همواره منجر شده شهر تبریز یکی از مهاجرپذیرترین شهرهای کشور باشد که این افزایش جمعیت به‌خصوص در ۵۰ سال گذشته منجر به توسعه فضایی شتابان شهر به دلیل عدم برنامه‌ریزی تحولات فرهنگی و سیاسی کشور شد که این تحولات بصورت توسعه وسیع سکونتگاه‌های

غیررسمی در بخش‌های شمالی و جنوبی شهر نمود پیدا کرد. هم‌جواری بخش قابل توجهی از محلات اسکان غیررسمی شهر تبریز با بافت‌های واجد ارزش تاریخی مانند محلات یوسف آباد-عباسی (مجاورت با ربع رشیدی)، محله تاریخی مارالان، ششگلان، عارف، طالقانی، دوه چی، سرخاب و غیره نشان از پتانسیل‌های بالای فرهنگی-تاریخی در بخش وسیعی از بافت اسکان غیررسمی شهر تبریز دارد که در این تحقیق نیز مهم‌ترین سوال تحقیق را می‌توان چنین عنوان کرد که عوامل مؤثر بر بازآفرینی فرهنگ مینا به‌عنوان مؤثرترین راهبرد در ساماندهی فضاها و بافت‌های اسکان غیررسمی شهر تبریز چیست؟

پیشینه تحقیق

پیر بابایی و بهالو [۷] در مقاله‌ای با عنوان «بازآفرینی فرهنگ مینای بافت تاریخی با تأکید بر جذب گردشگران (نمونه موردی: محور خاقانی شهر تبریز)» به بررسی راهکارهای بازآفرینی بافت تاریخی تبریز با استفاده از رویکرد فرهنگ مینا پرداخته‌اند. روش تحقیق توصیفی و بر مبنای استفاده از روش سوات است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد رویکرد بازآفرینی فرهنگ مینا با توجه به مشخصات و ویژگی‌های خود می‌تواند پویایی و حیات اقتصادی شهر تبریز را تضمین و نیازهای کالبدی جمعیت ساکن در آن محدوده تأمین شود.

قربانی و همکاران [۸] در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی بر بازآفرینی پایدار شهری با رویکرد انسجام و پیوستگی بر اساس آینده‌پژوهی سناریو مینا مطالعه موردی: محلات شمالی بافت تاریخی-فرهنگی شهر تبریز» به بررسی سناریوهای پیش روی بازآفرینی بافت تاریخی فرهنگی شهر تبریز پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که از بین ۳۹ عامل ۱۵ عامل کلیدی در بازآفرینی محدوده مورد مطالعه نقش دارند که بر اساس اهمیت و عدم قطعیت دو عامل اقتصادی و مدیریتی چهار سناریو مطرح گردیده است.

پوردکریا و فدایی نژاد [۹] در مقاله‌ای با عنوان «بازخوانی رویکرد بازآفرینی فرهنگ مینا در ساخت شهر خلاق (تدوین چارچوب تحلیلی بازآفرینی قطب خلاق و فرهنگی)» به بررسی شناسایی عوامل مؤثر در ارتقای فرهنگ جامعه و نقش آن در ایجاد شهر خلاق پرداخته‌اند. روش تحقیق با رویکرد کیفی و مطالعات کتابخانه‌ای و مروری انجام گرفته است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که علیرغم ناهمگنی‌ها و پیامدهای پیش‌بینی‌نشده، رویکردهایی مانند شکوفایی اقتصاد فرهنگی، افزایش امکانات رفاهی و پیشرفت گردشگری نوآورانه منجر به پویایی اجتماعی مناطق عمومی و مشارکت افراد از بخش خلاق در ارتقای خود (شهروندان) خواهد شد.

پیپرنو و همکاران [۱۰] در مقاله‌ای با عنوان «تدابیر جمعی نهادی برای بازسازی شهری به روایت فرهنگ و ارث: یک تجزیه و تحلیل تطبیقی کیفی» به اقدامات جمعی نهادی (ICA) در زمینه ابتکارات بازآفرینی شهری مبتنی بر فرهنگ و میراث پرداخته‌اند و شرایط و عواملی را که به موفقیت یا شکست این ابتکارات مشارکتی کمک می‌کنند تجزیه و تحلیل می‌کنند. نتایج نشان می‌دهد که عناصر متنوعی برای توسعه ابتکارات مشارکتی ضروری است و شرایط خاص برای تبیین عملکرد اقدامات جمعی نهادی (ICA) با یکدیگر تعامل دارند. سکونتگاه‌های غیررسمی در اکثر کشورها مخصوصاً کشورهای جهان سوم همواره به‌عنوان یکی از بخش‌های یادرفته و جدا از بافت شهر به‌شمار می‌آیند که مدیران شهری از این بافت‌ها به‌عنوان بیماری متورم شهرها یاد می‌کنند و اکثراً در مواجهه با چنین بافت‌هایی سیاست‌های بازسازی و نوسازی و روش‌هایی مانند تجمیع و انتقال سایت و ... اتخاذ می‌شود.

بوسونه و همکاران [۱۱] در مقاله خود با عنوان «شبیه‌سازی بازآفرینی شهری مدور از طریق جوامع فرهنگی و پایدار» به بررسی چشم‌انداز برنامه جوانان سبز-آبی (Green Blue Youth) در سال ۲۰۳۰ پرداخته‌اند. این مقاله نتایج اولیه رویکرد «چشم‌انداز جوانان آبی سبز ۲۰۳۰» را ارائه می‌دهد که شامل تعریف پیشنهادات جمع‌آوری شده در طول میزهای گرد طراحی مشترک و تجزیه و تحلیل نتایج کلیدی نظرسنجی در مورد ذینفعان پروژه روزهای آبی سبز در جنوب ایتالیا است. این نتایج به درک چگونگی درک و ارائه گزینه‌های

اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و زیست‌محیطی منطقه‌ای است که دستخوش تغییر شده است اطلاق می‌شود. یک حوزه تجربی از سیاست و عملکرد است، در یک محیط پیچیده با بازیگران متعدد و مسائل متضاد ذاتی عمل می‌کند. بازآفرینی شهر مشکلات و فرصت‌های شهری را از مراحل تاریخی توسعه شهری، رابطه بین شرایط کالبدی و اجتماعی، و زیست‌محیطی و نیاز به بازسازی شهرها را به تصویر می‌کشد [۱۷]. بازآفرینی زمین شهری امروزه فراتر از عمل بازآفرینی توسعه مجدد کالبدی شهر، به دنبال تحریک رشد اقتصادی، همراه با افزایش انسجام جامعه در زمینه اجتماعی- فرهنگی است. مداخله بازآفرینی شهری مبتنی بر تحلیل دقیق شرایط کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی منطقه است [۱۸]. استراتژی یکپارچه برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی با استفاده بهینه از ویژگی‌های موجود در محل و اهداف قابل اندازه‌گیری واضح ایجاد می‌شود [۱۹].

بازآفرینی فرهنگ- مبنا

مروری بر شهرها در کشورهای پیشرفته، مانند ایالات متحده، ژاپن، سنگاپور و برخی از کشورهای اروپایی، نشان می‌دهد که استراتژی‌های بازآفرینی شهری مبتنی بر فرهنگ به مروج رشد اقتصادی تبدیل شده‌اند. گزارشی که توسط کمیسیون سکونتگاه‌های انسانی سازمان ملل منتشر شد، نشان داد که بازسازی شهری مبتنی بر فرهنگ به وسیله‌ای شناخته شده برای شهرها برای دستیابی به رقابت جهانی و همچنین بهبود مناظر شهری و عملکرد اقتصادی شهری خود تبدیل شده است [۲۰]. بازآفرینی فرهنگ مبنا به عنوان یکی از رویکردهای اصلی در بازآفرینی شهری در دو دهه اخیر شناخته شده است. این رویکرد بر این اصل تکیه می‌کند که با بهره‌گیری از فرهنگ و ارزش‌های آن، می‌توان سازوکار اقتصادی و پررونق را برای شهرها ایجاد کرد و چهره‌های فرهنگ‌گرا برای آنها ترسیم نمود. در این رویکرد، مفاهیم پایه‌ای مانند استفاده از حوزه‌های نوآورانه اقتصادی و صنایع خلاق به کار گرفته می‌شوند. فرهنگ مبنا به این نتیجه می‌رسد که می‌توان با استفاده از رویکرد فرهنگی و ویژگی‌های مثبت آن، در بافت‌های درونی و هسته‌های مرکزی شهرها، از نتایج مثبت فرآیند بازآفرینی بهره‌برداری کرد. در این رویکرد، ارجاع به کالبد دیروز (ساختار و زیرساخت فرهنگی و اجتماعی گذشته) صورت می‌گیرد و ساختارهای نو با ساختارهای قدیمی در همخوانی قرار می‌گیرند؛ به عبارت دیگر، این رویکرد تلاش می‌کند تا با ساختارهای دیروز هماهنگی بیشتری برقرار کند و ساختارهای نو را در ارتباط با آنها قرار دهد [۱۷]. این میانجیگری میان دو ساختار باعث ارائه محتوا و کارکردی می‌شود که به واسطه‌ی آن روند فرهنگی و اجتماعی جاری و سازوکار اقتصادی و بازده آن بهبود می‌یابد. در نتیجه، بازآفرینی فرهنگ مبنا به نوعی همگرایی در هدف و وسیله بازآفرینی شهری منجر می‌شود. این رویکرد به عنوان یک راهبرد جامع، تلاش می‌کند تا با استفاده از فرهنگ و ارزش‌های آن، هدف‌ها و اهداف بازآفرینی شهری را محقق کند و در عین حال به جوانب اقتصادی و پایداری توجه کند. چنین نگاهی موجب رسیدن به نوعی همگرایی در هدف و وسیله بازآفرینی شهری می‌شود [۲۱]. فرایند بازآفرینی شهری فرهنگ‌مبنا نیازمند مشارکت عاملان درگیر در این فرایند است. شناسایی عوامل اصلی مشارکت در بازآفرینی فرهنگ مبنا از اهمیت بالایی برخوردار است. بخش عمومی دولت‌های مرکزی و دولت‌های محلی یا شهرداری‌ها بخش خصوصی و گروه‌های داوطلب عمده‌ترین عاملان درگیر در این رهیافت به شمار آورد [۲۲].

سکونتگاه غیررسمی

سکونتگاه‌های غیررسمی یک مشکل جدی و رایج در کشورهای جهان سوم است. این شهرک‌ها بازیگران حاشیه‌ای در بازار املاک و مستغلات نیستند. آنها نقش مهمی بر عرضه و تقاضای مسکن دارند [۲۳]. به دلیل عدم برنامه‌ریزی و طراحی رسمی، سکونتگاه‌های مشخص شده با غیررسمی بودن، فاقد خدمات عمومی هستند. این بافت‌های غیررسمی به طور متناوب به عنوان شهرک‌های خودرو یا شهرک‌های بدون قانون نامیده می‌شوند زیرا فاقد

فرهنگی نوآورانه برای پایداری، با تمرکز بر غلبه بر تعارضات فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی برای تحریک بازآفریندایره‌ای شهری در جنوب ایتالیا کمک می‌کند.

فن و کیم [۱۲] در مقاله‌ای با عنوان «مطالعه فضاهای مسکونی در بازآفرینی فرهنگ مبنا: نمونه موردی: استان هنان (چین)» به شناسایی هویت فرهنگی و تعلق فرهنگی در فضاهای مسکونی و پیشنهاد طرح‌بندی فضایی مناسب، بر فرهنگ مسکونی در بازآفرینی شهری مبتنی بر فرهنگ در استان هنان کشور چین پرداخته‌اند. ایشان الگوهای فضای زندگی اقامتگاه‌های سنتی و مدرن در استان هنان را تجزیه و تحلیل کرده و ویژگی‌های فرهنگی منطقه را بررسی می‌کنند که در نهایت چهار مدل بازسازی فضای مسکونی با تأکید بر مشارکت ساکنان و بهبود طراحی فضاهای زندگی مدرن پیشنهاد داده‌اند.

تورسی [۱۳] در مقاله‌ای به بررسی نقش بازآفرینی فرهنگ مبنا در ارتقا کیفی و باز زنده سازی یک منطقه صنعتی-تاریخی در شهر تیمیشوارا پرداخته است. روش تحقیق کیفی و بر مبنای تحلیل مصاحبه‌های عمیق می‌باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد علاوه بر اینکه این شهر پس از گذار از دوران کمونیست با مشکلات زیادی همراه بوده است ولی استفاده از روش‌های بازآفرینی مبتنی بر فرهنگ توانسته منجر به نجات میراث صنعتی، ارتقا شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی و در یک کلمه احیای بافت شهر شود چنانچه این پروژه هم‌اکنون الیهام بخش سایر شهرهای اروپایی شده است.

در پژوهش ادوین [۱۴]، به تحلیل مفهوم طراحی شهری پایدار و بررسی عوامل اساسی برای بهبود پایداری اجتماعی در پروژه‌های بهسازی و تجدید حیات شهری پرداخته شده است. این پژوهش از طریق اجرای یک پرسش‌نامه در هنگ کنگ انجام شده است و نظرات معماران، طراحان و مدیران توسعه‌داری و شهروندان محلی جمع‌آوری و ارزیابی شده‌اند.

نتایج تجزیه و تحلیل عوامل مختلف نشان می‌دهد که ویژگی‌های مشخصی برای دستیابی به پایداری اجتماعی باید در طرح‌ها و پروژه‌ها در نظر گرفته شوند. برخی از عوامل اساسی و مهم برای افزایش و پایداری اجتماعی در پروژه‌های نوسازی شهری عبارتند از: رضایتمندی از نیازهای آسایش، حفظ و نگهداری منابع و محیط، ایجاد محیط زندگی هماهنگ، دسترسی آسان به خدمات روزانه و فضاهای بازار. این عوامل اساسی و مهم می‌توانند بهبود پایداری اجتماعی در پروژه‌های نوسازی شهری محلی را تسهیل کنند. تحقیق حاضر علاوه بر رویکرد روش‌شناختی جامع و سیستماتیک خود مبتنی بر روش تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأیید دومرحله‌ای؛ با یک نگاه نظری نوین به این موضوع نگاه کرده و در تلاش برای حفاظت و احیای بافت‌های اسکان غیررسمی با اتخاذ رویکرد فرهنگی (فرهنگ مبنا) است و حفظ هویت تاریخی فرهنگی بافت‌های اسکان غیررسمی را به عنوان مهم‌ترین راهبرد در بازآفرینی بافت سکونتگاه‌های اسکان غیررسمی واجد ارزش معرفی می‌نماید.

مبانی نظری

بازآفرینی شهری

در طول زمان، رویکردهای اساسی سیاست‌های بازسازی شهری و به تبعیت از آن، استراتژی‌های اجرایی آنها تغییر کرده است. رویکردهای نئولیبرال دهه ۸۰، رویکردهای جامع و محلی دهه ۹۰ تا رویکردهای فعلی مبتنی بر «رقابت‌پذیری شهرها»، «بازسازی محرک گردشگری» و «بازسازی فرهنگی»، نتیجه‌ای از تحول پیوسته محیط‌های شهری و جوامع است [۱۵]. بازآفرینی شهری به مفهوم احیاء، تجدید حیات و نوزایی شهری و به عبارتی زنده شدن شهر است. این رهیافت تلاش و عملی است جامع و یکپارچه برای به زندگی برگرداندن بافت‌ها و مناطق روبه‌زوال. این فرایند از متوقف نمودن فرایند فرسودگی آغاز می‌گردد و به بازآفرینی فضا و مکان می‌انجامد. از این رو عملکرد رهیافت بازآفرینی شهری توقف افت در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، محیطی، ... خارج نمودن بافت از چرخه تنزل و ارتقاء کیفیت زندگی در آن است [۱۶]. بازآفرینی شهری به چشم‌انداز و اقدامی جامع و یکپارچه که منجر به حل مشکلات شهری می‌شود و به دنبال بهبود پایداری در وضعیت

طراحی شده است. فرآیند تحقیق به‌طور کلی از دو مرحله تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول و مرحله دوم تشکیل شده است که در واقع مدل نظری تحقیق ابتدا با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی مورد صحت سنجی قرار می‌گیرد و پس از تأیید مدل با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بارهای عاملی آن مشخص می‌شود.

محدوده مورد مطالعه

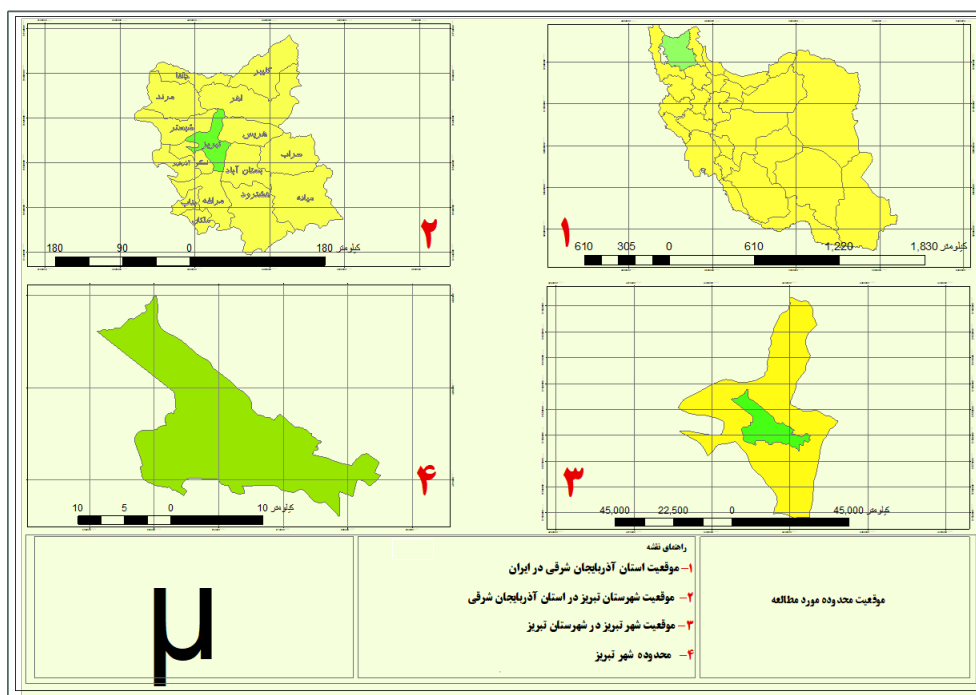
محدوده مورد مطالعه این مقاله محدوده شهر تبریز هست. شهر تبریز بزرگ‌ترین شهر شمال غرب ایران با وسعتی حدود ۲۴۴۹۸ هکتار است. از لحاظ تقسیمات سیاسی این شهر مرکز استان آذربایجان شرقی و از لحاظ موقعیت ریاضی این شهر در ۳۸ درجه و ۸ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۴۶ درجه و ۱۵ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد. متوسط ارتفاع شهر حدود ۱۴۶۰ متر از سطح دریاهای آزاد برآورد گردیده است [۲۵]. طبق آخرین آمار رسمی سرشماری نفوس و مسکن برای شهر تبریز ۱۵۹۳۳۳۳ نفر جمعیت ثبت شده است؛ که آمارهای غیر رسمی این رقم را برای سال ۱۴۰۳ بالاتر از ۲ میلیون نفر برآورد می‌کنند. سکونتگاه‌های اسکان غیر رسمی در شهر تبریز در چهار پهنه شمالی، جنوبی، شمال غرب و جنوب غرب قرار دارند. گونه اسکان غیررسمی جنوب تبریز، انتهای محله مارالان، طالقانی و لاله را شامل می‌شود که علیرغم سکونت در اراضی ناهموار و شیبدار، با گونه شمال شهر تفاوت‌هایی نیز دارد. این محدوده خطر گسل و رانش زمین ندارد. همچنین دسترسیها و به ویژه نفوذپذیری در این محلات بسیار بالاتر از محلات حاشیه نشین شمال است. تراکم نسبتاً بالا، کیفیت پایین مصالح ساختمانی و ساخت و ساز در شیب و ... از مشخصه‌های عمده این پهنه است. مجاورت این محلات با محلات نوساز و مجتمع‌های آپارتمانی جدید نظیر کوی دانشگاه، میرداماد (بوپژه در انتهای خیابان مارالان) و شهرک‌های مسکونی انتهای لاله و رسالت برخوردار این حاشیه نشین‌ها را از امکانات شهری بیشتر فراهم کرده است. این پهنه بر اساس اطلاعات بلوک‌های آماری آخرین سرشماری نفوس و مسکن کشور جمعیتی در حدود ۸۹۵۲۱ نفر را در خود جای داده است.

نظارت و کمک‌های ارائه‌شده توسط دولت یا شهرداری‌ها هستند. در برخی موارد، آن‌ها حتی به‌عنوان سکونتگاه‌های بیمار برچسب‌گذاری می‌شوند زیرا ساکنان آن‌ها عمدتاً از گروه‌های فقیر تشکیل شده‌اند. با این حال، تعیین آن‌ها به‌عنوان سکونتگاه‌های حاشیه‌ای عمدتاً از موقعیت محیطی آن‌ها در رابطه با شهرها ناشی می‌شود. گاهی اوقات، این شهرک‌های حاشیه‌ای به مناطق شهری تجاوز می‌کنند و علیرغم گسترش به مکان‌های ناخوشایند مانند دره‌ها، خندق‌ها، مسیرها و کوه‌ها، در شهر اصلی جذب می‌شوند. مشخصه اصلی این سکونتگاه‌های حاشیه‌ای کیفیت پایین مسکن است که به اشکال مختلف ظاهر می‌شود. در این شهرک‌های غیررسمی، مسکن کیفیت بسیار پایینی دارد و از زیرساخت‌های ناکافی، شامل کمبود آب، برق و گاز رنج می‌برد. علاوه بر این، ارائه امکانات و خدمات عمومی، از جمله مدارس و کلینیک‌ها، به‌طور قابل توجهی کم است. در نتیجه بهداشت، دفع فاضلاب و پاکیزگی محیط‌زیست نیز به‌شدت در این شهرک‌ها به خطر می‌افتد [۲۴].

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نظر هدف جز تحقیقات کاربردی و از نظر روش جزء تحقیقات توصیفی-تحلیلی هست. با توجه به اینکه این تحقیق عوامل مؤثر بر بازآفرینی فرهنگ مینا در سکونتگاه‌های غیررسمی را از دیدگاه متخصصان و خبرگان این حوزه مورد بررسی قرار می‌دهد نمونه آماری در این تحقیق عبارت‌اند از ۴۰ نفر از متخصصین منطقه‌ای و ملی در حوزه مورد تحقیق که با استفاده از روش گلوله برفی و کارشناسی مورد شناسایی قرار گرفته و انتخاب شده‌اند. مهم‌ترین ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته است همچنین جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات تحقیق به فراخور نیاز از انواع روش‌ها و مدل‌های آماری من جمله آزمون بارتلت، KMO، تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی و غیره در نرم‌افزارهای SPSS، Amos و SmartPLS استفاده شده است.

پرسشنامه تحقیق بر اساس اهداف و مبانی نظری تحقیق از ۴۹ گویه تشکیل شده است که سؤالات بر مبنای طیف ۵ طبقه‌ای لیکرت طراحی شده است. با توجه به رویکرد سیستمی و جامع این تحقیق متغیرهای ۴۹ گانه تحقیق در قالب ۴ شاخص اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیرساختی

شکل ۱- موقعیت محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها

ارزیابی و شناخت شاخص‌های تأثیرگذار در بازآفرینی فرهنگ مینا در سکونتگاه‌های غیررسمی با روش اکتشافی

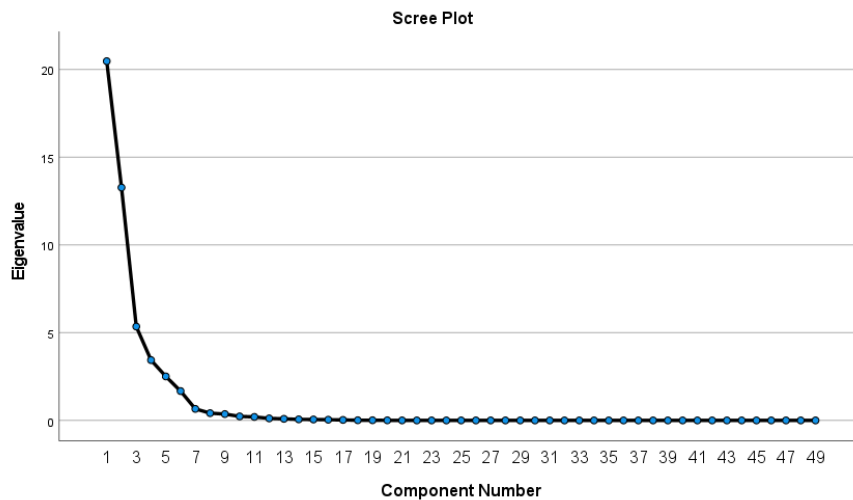
لیکرت تهیه و تنظیم و پس از بررسی روایی صوری و محتوایی آن توسط صاحب‌نظران و متخصصین در میان نمونه‌های کمی پژوهش توزیع و جمع‌آوری گردید. نهایتاً تجزیه و تحلیل بر روی ۴۰ پرسشنامه انجام شد. پس از تحلیل عاملی اکتشافی با روش چرخش واریمکس، ۶ عامل اصلی شناسایی شده است. ارزش ویژه هر یک از این عامل‌ها بالاتر از مقدار یک بود. این ۶ عامل در مجموع ۹۵/۳ درصد از واریانس را تبیین می‌کند.

در این مرحله به منظور کاهش تعداد متغیرها و گویه‌های ابزار و تناسب و همخوانی بین گویه‌ها با عامل‌های پرسشنامه، از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. ۴۹ گویه مشخص شده در قالب پرسشنامه‌ای با طیف پنج گزینه‌ای

جدول ۱- نتایج تحلیل عاملی اکتشافی

مؤلفه‌ها	ارزش ویژه	درصد تبیین واریانس	درصد واریانس تراکمی
۱	۲۰/۴۷	۴۱/۷۸	۴۱/۷۸
۲	۱۳/۲۷	۲۷/۸	۶۸/۸۷
۳	۵/۳۵	۱۰/۹۲	۷۹/۷۹
۴	۳/۴۳	۷/۱	۸۶/۸۱
۵	۲/۵۰	۵/۱۱	۹۱/۹۳
۶	۱/۶۷	۳/۴۱	۹۵/۳۴

همین‌طور به بررسی نمودار عامل‌های کشف‌شده در شکل (۱) پرداخته شد.

شکل ۲- عامل‌های شناسایی شده

سؤالات در عامل‌های دیگر به صورت مشابه بیشتر بود. در نتیجه عامل ۵ را کنار گذاشته شد. در گام بعدی به بررسی ماتریس روابط بین عامل‌های کشف شده پرداخته شده است.

همچنین برای اطمینان از وجود ۶ عامل، در گام بعدی به تحلیل موازی با نرم‌افزار Monte Carlo PCA پرداخته شده است. پس از اجرای تحلیل موازی، به این نتیجه رسیدیم که ۵ عامل مورد تأیید هست. از طرفی اکثر سؤالات زیر عامل ۵، دارای بار عاملی کمتر از ۰/۴ بودند و در مواردی نیز، بار عاملی

جدول ۲- ماتریس همبستگی بین عامل‌ها

عامل‌ها	۱	۲	۳	۴
۱	-			
۲	۰/۱۱	-		
۳	۰/۲۲۲	-۰/۱۴۴	-	
۴	۰/۵۶۵	-۰/۱۵۰	-۰/۲۷۱	-

عاملی بالایی داشت، آنسؤال حذف شد. همین‌طور در صورتی که بار عاملی سؤال کوچک بود نیز سؤال حذف گردید. بر اساس بررسی بارهای عاملی، سؤالات ۳ و ۱۰ را در عامل اول، سؤالات ۲ و ۹ و ۵ را در عامل دوم، سؤالات ۷ و ۸ و ۳ در عامل سوم و سؤالات ۷ و ۱۱ و ۱۳ و ۱۶ در عامل چهارم حذف شدند.

همان‌طور که از جدول ۲، مشخص است رابطه هیچ‌یک از عامل‌ها با یکدیگر بیشتر از ضریب ۰/۳ نمی‌باشد. در نتیجه مستقل بودن هر یک از این عامل‌ها شناسایی شده مورد تأیید قرار گرفت. همین‌طور به بررسی بارهای عاملی سؤالات بر روی عامل‌ها پرداخته شد. در این بررسی به دو دلیل برخی از سؤالات حذف شدند. در صورتی که سؤالی بر روی بیش از یک عامل بار

جدول ۳- بار عاملی، درصد واریانس و ارزش ویژه عوامل

بار عاملی	گویه‌ها	درصد واریانس	عوامل		
۰/۹۶۹	احساس امنیت تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۴۱/۷۸	عامل اول (اجتماعی)		
۰/۹۵۴	مشارکت اجتماعی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
-	حیات شبانه تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
۰/۹۶۹	سرمایه‌های اجتماعی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۹۵۷	همه‌شمولی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۹۶۹	هویت محله‌ای تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۹۵۷	حس تعلق مکانی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۹۵۷	حقوق شهروندی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۶۵۷	همکاری با نهادهای دولتی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
-	آموزش شهروندی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
۰/۹۶۹	وضعیت تضاد طبقاتی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۹۶۹	فعالیت زنان و کودکان تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۵۶۷	حقوق اقلیت‌های قومی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟			۳۷/۸۸	عامل دوم (فرهنگی)
۰/۸۳۹	برگزاری رویدادهای فرهنگی و آئینی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
-	برگزاری کلاس‌های هنری تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
۰/۴۳۵	ترویج صنایع دستی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۴۰۷	هویت تاریخی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
-	عناصر و اماکن تاریخی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
۰/۴۱۲	پذیرش گردشگر تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۳۹۹	راهنمایی گردشگران تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۷۸۰	مرمت آثار تاریخی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
-	فرهنگ‌های محلی (فولکلور) تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
۰/۶۳۰	جشنواره‌های موسیقی محلی (عاشیق) تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۸۸۳	حمایت از کسب‌وکارهای فرهنگی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۱۰/۹۲	عامل سوم (اقتصادی)		
۰/۸۸۳	صنایع خلاق تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
-	جذب سرمایه‌گذار تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
۰/۸۵۶	درآمد تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۸۴۶	اشتغال تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۷۷۷	برند سازی محصولات فرهنگی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۳۹۰	حمایت از تولیدات خانگی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
-	صنعت فرش تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)				
۰/۸۳۴	اعطای تسهیلات بانکی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				
۰/۸۵۳	حمایت از بازارهای فصلی و محلی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟				

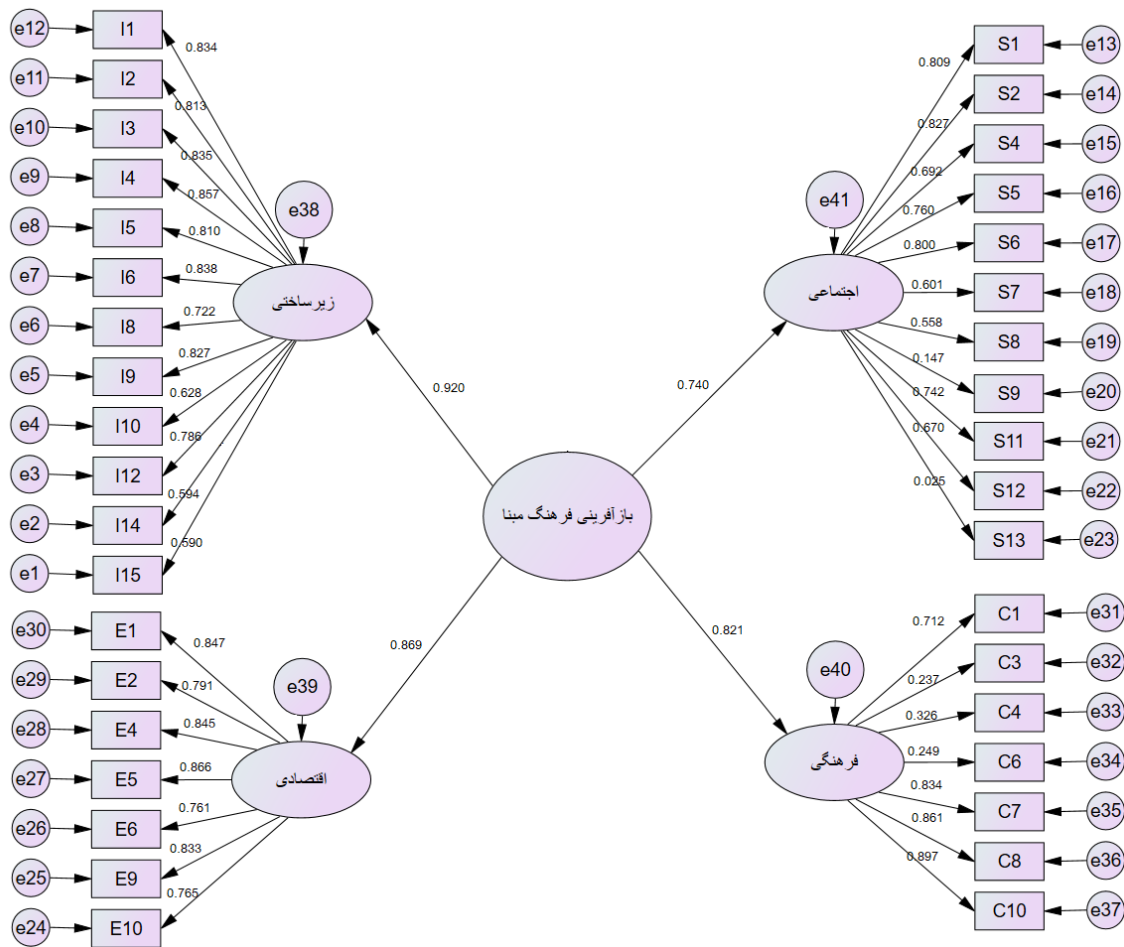
عوامل	درصد واریانس	گویه ها	بار عاملی
عامل چهارم (زیرساختی)	۷/۱۷	افزایش سرانه فضاهای فرهنگی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۷۷۸
		نفوذپذیری یافت تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۰۰
		دانه بندی قطعات تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۰۰
		فضاهای عمومی و سبز تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۳۸
		دسترس پذیری تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۵۴
		حمل و نقل عمومی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۵۰
		اختلاط کاربری ها تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)	-
		کیفیت منظر شهری تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۹۰
		پیاده مداری تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۸۳
		بدنه سازی فضای شهری تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۷۰
		فضاهای مکث و تجمع تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)	-
		اماکن فراغت و گردشگری تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۸۸۰
		اماکن اقامتی و هتل تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)	-
		مراکز اطلاع رسانی گردشگری تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۷۷۷
		اماکن انتظامی تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟	۰/۷۵۷
		نشانه ها و فضاهای خاطره انگیز تا چه اندازه در بازآفرینی فرهنگ مینا مؤثر است؟ (حذف شده)	-

در بین عامل های اقتصادی عامل حمایت از کسب و کارهای فرهنگی با ۰.۸۸۳ بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است که این نشان دهنده میزان اهمیت تولیدات فرهنگی و نقش آن در بازآفرینی فرهنگ مینا است. یکی از مهم ترین برنامه های فرهنگی قابل اجرا در بازآفرینی شهری عرضه محصولات فرهنگی در بازارچه های عرضه محصولات فرهنگی است. عرضه محصولات فرهنگی علاوه بر ارزش افزوده ایجاد شده و منافع اقتصادی خود در ترویج فرهنگ محلی و برند سازی آن نقش بسزایی خواهد داشت. برند سازی محصولات فرهنگی نیز از نظر شهروندان با ۰.۷۷۷ کمترین بار عاملی در بین عوامل اقتصادی را داشت. البته تفاوت معنی داری بین مقدار بار عاملی در بین بیشترین و کمترین بار در بین عوامل اقتصادی وجود ندارد و اینکه یک عامل دارای کمترین بار عاملی هست به معنی اهمیت کم این عامل نیست بلکه اهمیت این عامل در قیاس با سایر عوامل منتخب کمتر است.

در بین عوامل زیرساختی کیفیت منظر با ۰.۸۹۲ بیشترین بار عاملی را در بین عوامل زیرساختی کسب کرده است. کیفیت منظر شهری نقش بسزایی در تقویت زیرساخت های گردشگری شهری دارد و با عنایت به نقش گردشگری به عنوان یکی از مهم ترین پیشران های بازآفرینی فرهنگ مینا می توان نقش کیفیت منظر شهری را برجسته تر ساخت. اماکن انتظامی با ۰.۷۵۷ نیز کمترین بار عاملی را در بین عامل های زیرساختی کسب کرده است.

تحلیل و رتبه بندی شاخص های مؤثر در بازآفرینی فرهنگ مینا در پهنه جنوبی سکونتگاه های غیررسمی شهر تبریز (تحلیل عاملی تأییدی)
ابتدا مدل اندازه گیری مورد بررسی و بعد مدل ساختاری مورد ارزیابی قرار می گیرد.

آن چنان که در جدول فوق مشاهده می شود ۴ عامل شناسایی شده در قالب ۴ شاخص اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیرساختی تقسیم بندی شدند. در بین این شاخص ها؛ شاخص اجتماعی ۴۱ درصد، شاخص فرهنگی ۲۷ درصد، شاخص اقتصادی ۱۱ درصد و شاخص زیرساختی ۷ درصد از واریانس از واریانس کل را تبیین می کنند. در میان عامل های اجتماعی شاخص امنیت با بار عاملی ۰.۹۶۹ بیشترین و شاخص حقوق اقلیت های قومی با بار عاملی ۰.۵۶۷ کمترین بار عاملی را در جمع شاخص ها دارا هستند. از نظر متخصصین تأمین امنیت در بافت های اسکان غیررسمی که به دلیل مهاجرت پذیر بودن دائما با تهدیدهای متعدد در بعد امنیت اجتماعی مواجه است جز عوامل مؤثر در بازآفرینی فرهنگ مینا در بافت های اسکان غیررسمی است. تمامی فعالیت های فرهنگی و اجرایی در بستر محیطی امن قابلیت اجرایی دارد و به همین دلیل عامل امنیت را می توان یکی از مهم ترین پیشران های بازآفرینی فرهنگ مینا در بافت های اسکان غیررسمی شهر تبریز معرفی کرد. در میان عامل های فرهنگی عامل برگزاری رویدادهای فرهنگی با ۰.۸۳۹ بیشترین بار عاملی را در بین شاخص های فرهنگی دارد. یکی از مهم ترین ابزارهای برند سازی محصولات فرهنگی در بافت های اسکان غیررسمی برگزاری رویدادهای فرهنگی و معرفی پتانسیل های فرهنگی هنری این بافت ها است که نظر به اهمیت عامل یاد شده این عامل از نظر متخصصین به عنوان عامل منتخب انتخاب شده است. از طرفی عامل راهنمایی گردشگران با ۰.۳۹۹ کمترین بار عاملی در بین عوامل فرهنگی را دارا بود. به نظر می رسد تأمین پیش نیازهای گردشگری فرهنگی مانند برند سازی محصولات ملموس و ناملموس فرهنگی نسبت به راهنمایی گردشگران در ارجحیت هستند و این دلیلی بر کم اهمیت بودن عامل گردشگری در بازآفرینی فرهنگ مینا در بافت های اسکان غیررسمی شهر تبریز ندارد.

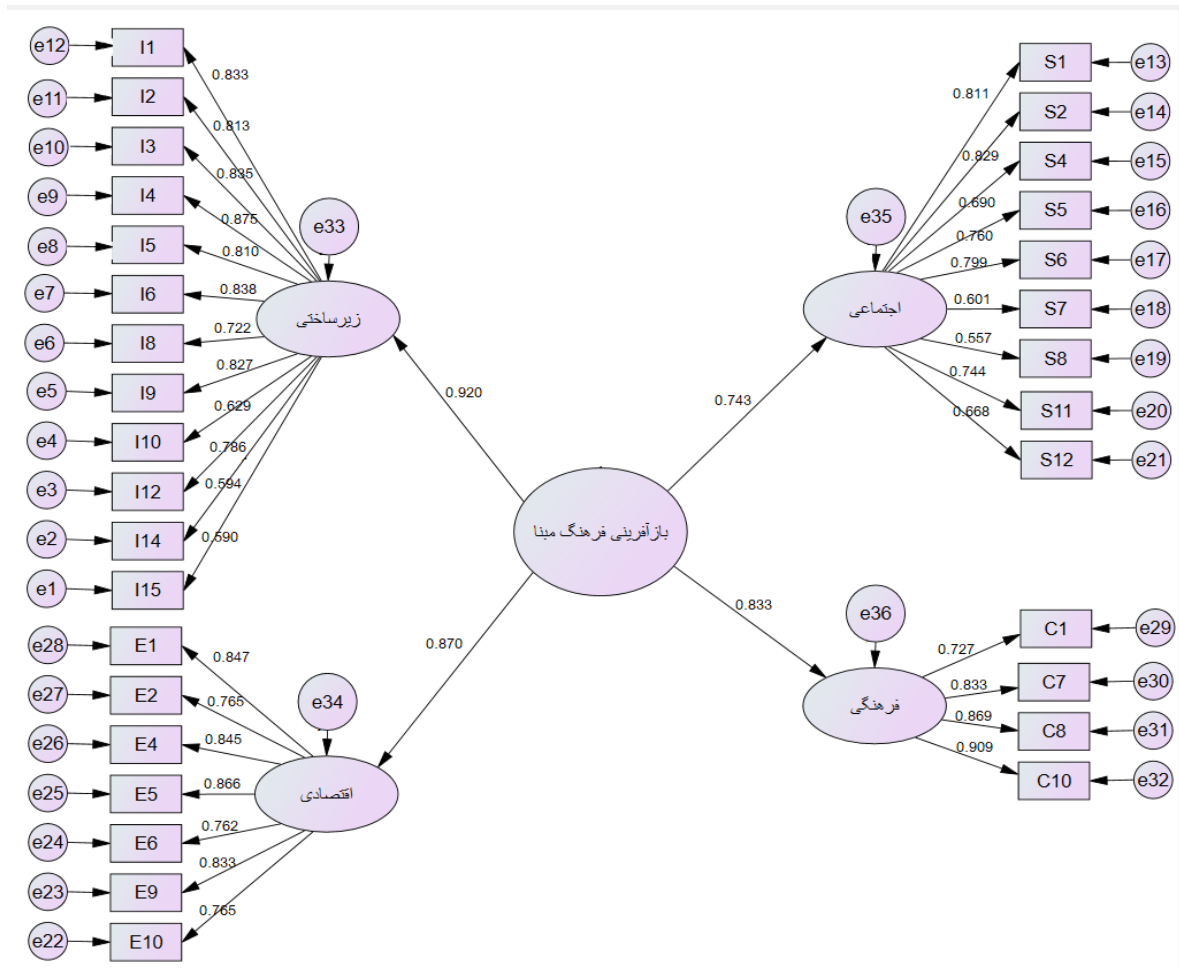

شکل ۳- مدل اولیه تحقیق

نمود. این سؤالات شامل، سؤال ۳ و ۴ و ۶ در عامل فرهنگی و سؤالات ۹ و ۱۳ در عامل اجتماعی بودند. پس از حذف سؤالات و اصلاح مدل دوباره مدل اجرا شد.

بررسی مدل اندازه گیری

در گام ابتدایی به بررسی بارهای عاملی هر کدام از گویه ها بر روی عامل ها پرداخته شد. اگر پس از محاسبه بارهای عاملی بین عامل و گویه های آن با مقادیری کمتر از ۰/۴ مواجه شد، باید آن سؤالات را از مدل تحقیق خود حذف

شکل ۴- مدل اصلاح شده و نهایی تحقیق

ارزیابی مدل اندازه گیری شاخص های مؤثر در بازآفرینی فرهنگ مینا در پهنه جنوبی سکونتگاه های غیررسمی شهر تبریز
در این بخش پایایی مدل با سه شاخص ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و مجذور واریانس استخراج شده ارزیابی شد. سپس روایی همگرا با استفاده از متوسط واریانس استخراج شده (Average Variance Extract) تحلیل شد و روایی واگرا نیز به روش فورنل - لارکر بررسی شد.

جدول ۴- بررسی شاخص های روایی و پایایی سازه تحقیق

سازه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	مجذور واریانس استخراج شده AVE
عامل اجتماعی	۰/۸۸۳	۰/۹۰۷	۰/۵۲۳
عامل اقتصادی	۰/۹۱۶	۰/۹۳۳	۰/۶۶۶
عامل زیرساختی	۰/۹۳۴	۰/۹۴۴	۰/۵۸۹
عامل فرهنگی	۰/۸۵۵	۰/۹۰۳	۰/۷۰۱

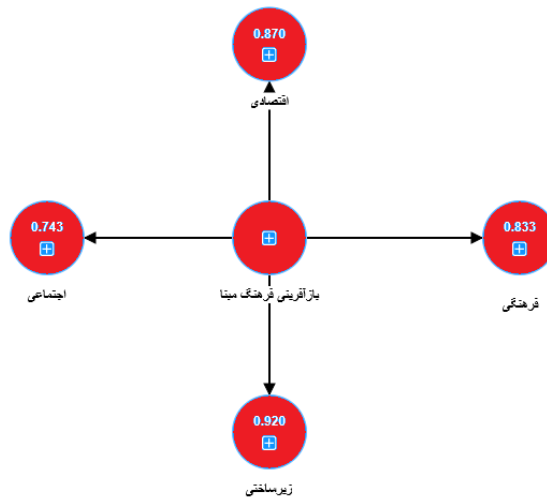
بالا، روایی همگرای مدل اندازه گیری قابل قبول بود. در گام بعدی به بررسی روایی واگرا مدل پرداخته شد. در گام ابتدایی از مقادیر AVE به دست آمده برای ضریب دیلون-گلدشتاین یا پایایی ترکیبی نیز حاکم است. طبق نتایج آزمون مدل در جدول پایایی قابل قبول مدل تحقیق حاضر هست.

بر اساس نتایج آزمون در جدول بالا میزان آلفای کرونباخ عامل ها بالاتر از ۰/۷ است که ثبات درونی بالای پرسشنامه را نشان می دهد. مقادیر به دست آمده برای ضریب دیلون-گلدشتاین یا پایایی ترکیبی نیز حاکم است. طبق نتایج آزمون مدل در جدول پایایی قابل قبول مدل تحقیق حاضر هست.

جدول ۵- بررسی روایی و اگر نیز به روش فورنل-لارکر

عامل‌ها	۱	۲	۳	۴
عامل اجتماعی	۰/۷۲			
عامل اقتصادی	-۰/۱۱	-۰/۸۱		
عامل زیرساختی	-۰/۲۲۲	-۰/۱۴۴	۰/۷۶	
عامل فرهنگی	۰/۵۶۵	۰/۱۵۰	۰/۲۷۱	۰/۸۳

از آنجایی که مقادیر همبستگی بین عامل‌ها از مقادیر قطر ماتریس بیشتر نیست، می‌توان نتیجه گرفت روایی و اگر مدل نیز تأیید شد. ارزیابی مدل ساختاری عوامل موثر در بازآفرینی فرهنگ مینا برای ارزیابی مدل درونی یا مدل ساختاری، شاخصهای متعددی وجود دارد که از جمله می‌توان به ضریب تعیین (R^2) و ضرایب مسیر اشاره کرد.

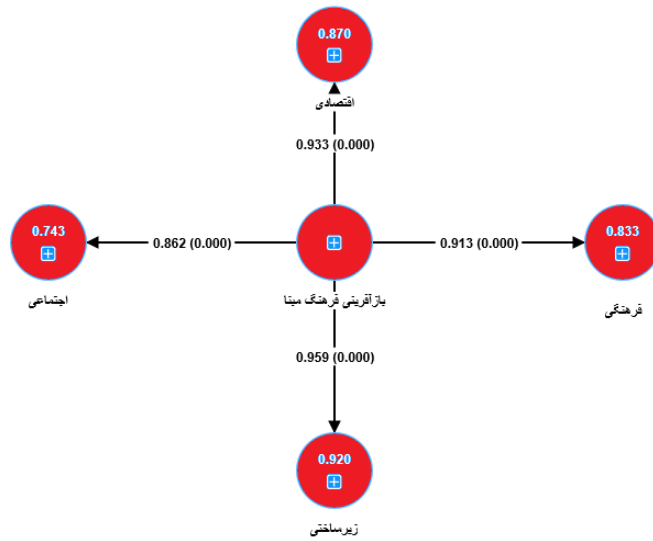
شکل ۵- ضرایب تعیین مدل

ضریب تعیین یک معیار اساسی برای ارزیابی متغیرهای مکنون درون‌زاهست. قابل قبول است که کیفیت مدل ساختاری را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج در جدول زیر، ضریب تعیین برای تمام متغیرهای درون‌زا مقدار

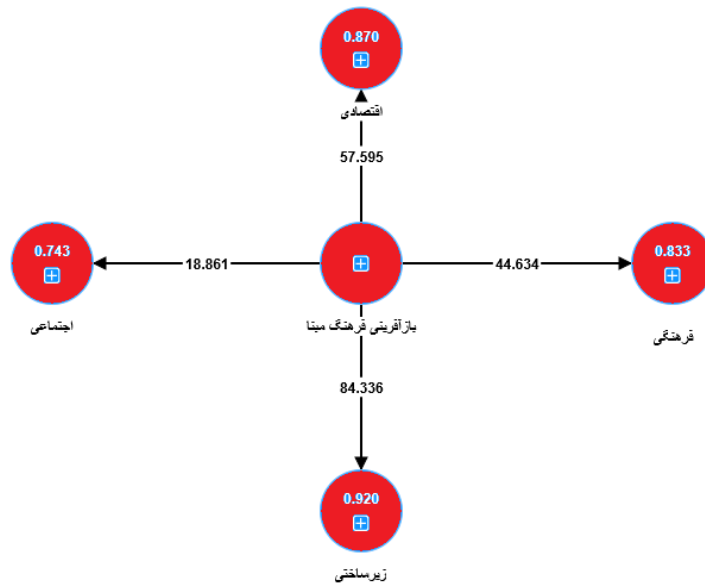
جدول ۶- ضریب تعیین متغیرهای درون‌زای تحقیق

متغیرهای درون‌زا	ضریب تعیین
عامل اجتماعی	۰/۷۴۳
عامل فرهنگی	۰/۸۳۳
عامل اقتصادی	۰/۸۷۰
عامل زیرساختی	۰/۹۲۰

ضریب مسیر و معنی‌داری مدل عوامل موثر در بازآفرینی فرهنگ مینا در این بخش به بررسی ضریب مسیر مدل پرداخته شده است.

شکل ۶- ضرایب مسیر مدل

شکل ۷- مقادیر t مدل

معنی داری ضریب مسیر به روش BT و به وسیله بررسی شاخص t مشخص می شود، به طوریکه مقادیر t بالاتر از ۱/۹۶ معنی دار در نظر گرفته می شود.

جدول ۷- ضرایب مسیر مدل و معنی‌داری مدل

عامل‌ها	ضریب مسیر	سطح معنی‌داری	t-value
عامل اجتماعی	۰/۸۶۲	$P < ۰/۰۰۱$	۱۷/۸۶
عامل فرهنگی	۰/۹۱۳	$P < ۰/۰۰۱$	۴۴/۶۳
عامل اقتصادی	۰/۹۳۳	$P < ۰/۰۰۱$	۵۷/۵۹
عامل زیرساختی	۰/۹۵۹	$P < ۰/۰۰۱$	۸۴/۲۳

همان‌طور که از جدول بالا استنباط می‌شود، عامل‌ها دارای سطح معنی‌داری می‌باشند و می‌توان آن‌ها را در مدل نگه داشت. در گام بعدی به بررسی اهمیت عامل‌های کشف‌شده و تأیید شده برای تعیین میزان اهمیت هر یک از عامل‌ها از روش رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد. در این مرحله نمرات کل عامل‌های اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی و زیرساختی محاسبه شده و سپس بر اساس آزمون فریدمن، میانگین‌ها بر رتبه‌بندی‌ها محاسبه شدند.

جدول ۸- اولویت‌بندی مؤلفه‌ها

رتبه	میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها
۱	۳/۴۳	عامل اجتماعی
۲	۲/۶	عامل فرهنگی
۴	۱/۸۶	عامل اقتصادی
۳	۲/۱۱	عامل زیرساختی

با توجه به نتایج آزمون فریدمن در جدول بالا، بیشترین میانگین و کسب رتبه اول (اولویت اول) مربوط به عامل اجتماعی و کمترین میانگین و کسب رتبه چهارم (اولویت آخر) مربوط به عامل اقتصادی بود.

جدول ۹- نتایج آزمون فریدمن

عوامل	Chi_square (کای اسکور)	(درجه آزادی)	سطح معنی‌داری
مؤلفه‌ها	۳۴/۴۷۷	۳	۰/۱

تبریز از رهگذر توجه به احیا و مرمت بافت و آثار تاریخی آن به همراه توجه به فرهنگ‌ها سنتی من جمله موسیقی سنتی آذربایجان خواهد گذشت. متغیرهای زیرساختی با رتبه سوم نقش مؤثری در بازآفرینی فرهنگ مینا در این بافت‌ها خواهند داشت چنانچه بررسی وضعیت موجود این بافت‌ها نشان از ضعف شدید زیرساختی در این مناطق است. تمرکز و تأکید متخصصین در این بافت‌ها بیشتر در حوزه مسایل کالبدی و حمل و نقل بوده است چنانچه بیشترین بار عاملی ذیل این گروه مربوط به متغیر دسترسی به فضاهای باز و عمومی و حمل و نقل عمومی است. چنانچه در برخی محلات سرانه فضاهای باز نزدیک به صفر بوده و حمل‌ونقل عمومی به‌جز در شریان‌های اصلی وجود ندارد. این موارد در کنار مسائل حوزه مدیریت بحران و پدافند غیرعامل من جمله نزدیکی به گسل‌های فعال زنگ خطر جدی در خصوص لزوم توجه به بازآفرینی در این مناطق را به صدا درآورده است و موضوع تخلیه جمعیت در مواقع بحرانی یکی از مهمترین دغدغه‌های مدیریت شهری در این بافت‌ها است و در سالهای اخیر بیشترین بودجه بازآفرینی در این محلات صرف گشایش معابر و راه‌های حیاتی تخلیه جمعیت شده است که راهبرد تقویت حمل و نقل عمومی نیز جز با تحقق این مسیر گشایی‌ها ممکن نخواهد بود. از نظر اقتصادی افزایش درآمد ساکنین، ایجاد اشتغال و رونق کسب و کارهای فرهنگی مهمترین جز مهمترین دغدغه‌های متخصصین در امر بازآفرینی فرهنگ مینا در این بافت‌ها است. کاهش درآمد ساکنین مخصوصاً در سالهای اخیر مانعی مهمی بر سر مشارکت شهروندان در احیا و بازآفرینی این بافت‌ها از طریق بازسازی و نوسازی واحد‌های مسکونی شده است. یکی از مهم‌ترین راهبردهایی که در بازآفرین فرهنگ مینا می‌تواند جهت حل این مشکلات

با توجه به سطح معنی‌داری که کمتر از ۰/۵ هستمی‌توان نتیجه گرفت که بین عامل‌های شناسایی شده تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد شاخص اجتماعی با بار عاملی ۰/۸۶۲ و مجموع میانگین ۳/۴۳ رتبه اول، شاخص فرهنگی با بار عاملی ۰/۹۱۳ و مجموع میانگین ۲/۶ در رتبه دو، شاخص زیرساختی با بار عاملی ۰/۹۵۹ و مجموع میانگین ۲/۱۱ به‌عنوان رتبه سوم و شاخص اقتصادی با بار عاملی ۰/۹۳۳ و مجموع میانگین ۱/۸۶ رتبه چهارم عوامل مؤثر بر بازآفرینی سکونتگاه‌های غیررسمی کلان‌شهر تبریز با رویکرد فرهنگ مینا را کسب کرده‌اند. در خصوص عوامل اجتماعی که در رتبه اول را در بین سایر متغیرها قرار دارند کمبودهای زیادی در وضع موجود این بافت‌ها قابل مشاهده است. در بین متغیرهای اجتماعی شاخص‌های امنیت، تضاد طبقاتی و مشارکت اجتماعی جز متغیرهای با بالاترین بار عاملی هستند یکی دیگر از متغیرهای مستقل که سیستم وابستگی زیادی به آن دارد مشارکت اجتماعی است که می‌توان گفت در صورت فقدان این متغیر سایر متغیرها نیز کارایی چندانی نخواهند داشت و اهمیت این متغیر از نگاه متخصصین پنهان نمانده است. با توجه به اینکه اساس بازآفرینی مخصوصاً بازآفرینی فرهنگ مینا بر مشارکت حداکثری شهروندان و اهالی ساکن در بافت است تقویت و جلب مشارکت اجتماعی از مهمترین راهبردهای تحقق بازآفرینی فرهنگ مینا در این بافت‌ها است. از بعد فرهنگی از نظر متخصصین در بین شاخص‌های فرهنگی بیشترین بار عاملی مربوط به متغیرهای مرمت آثار تاریخی و جשוاره‌های موسیقی محلی است. در واقع می‌توان گفت احیا دارایی‌های ملموس و ناملموس فرهنگی بیشترین اهمیت و تأثیر را در بازآفرینی این بافت‌ها با رویکرد فرهنگ محور دارند که راهبرد تحقق بازآفرینی این بافت‌ها در شهر

رویکرد آینده پژوهی به بررسی موضوع بازآفرینی فرهنگ مینا پرداخته اند ولی تحقیق حاضر علاوه بر رویکرد روش شناختی جامع و سیستماتیک خود مبتنی بر روش تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأیید دومرحله‌ای؛ با یک نگاه نظری نوین به این موضوع نگاه کرده و در تلاش برای حفاظت و احیا بافت‌های اسکان غیررسمی با اتخاذ رویکرد فرهنگی (فرهنگ مینا) است و حفظ هویت تاریخی-فرهنگی بافت‌های اسکان غیررسمی را به‌عنوان مهم‌ترین راهبرد در بازآفرینی بافت سکونتگاه‌های اسکان غیررسمی واجد ارزش معرفی می‌نماید.

جهت نیل به اهداف تحقیق و تحقق بازآفرینی فرهنگ مینا در سکونتگاه‌های غیررسمی کلان‌شهر تبریز پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱. تشکیل بازارچه‌های فروش صنایع دستی و محصولات فرهنگی.
۲. برگزاری جشنواره‌های فرهنگی در حوزه تئاتر و موسیقی.
۳. توسعه، برند سازی، بازاریابی و گسترش صنایع خلاق جهت تقویت اقتصاد بافت.
۴. ایجاد و تقویت فضاهای شهری خلاق.
۵. تقویت و افزایش کیفیت منظر شهری و تقویت بدنه‌های شهری.
۶. ارتقا سطح مشارکت مردم برای هویت بخشی به محلات و بافت‌ها.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول (۵۰ درصد)، نویسنده دوم (۳۰ درصد)، نویسنده سوم (۲۰ درصد).

تشکر و قدردانی

از کلیه کسانی که در این پژوهش، پژوهشگران را یاری کرده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌کنیم. پژوهش حاضر حامی مالی نداشته و حاصل فعالیت علمی نویسندگان است.

تعارض منافع

نویسندگان هیچگونه تعارض منافی ندارند.

مطرح شود رونق و برند سازی کسب و کارهای فرهنگی است که هم باعث احیای فرهنگی بافت و همچنین افزایش درآمد و ایجاد اشتغال پایدار خواهد شد.

نتیجه گیری

سکونتگاه‌های غیررسمی یکی از بزرگ‌ترین معضلات سیستم مدیریت شهری در کلان‌شهرهای ایران است که وضعیت پیچیده شهر تبریز از منظر بحران‌های طبیعی من جمله عبور گسل فعال تبریز از نوار شمالی و حضور پراکنده آن در بخش‌های مرکزی و جنوب شرقی وضعیت این بافت با جمعیت بیش از ۵۰۰ هزار نفری را بیش از پیش پیچیده‌تر کرده است. نوع نگاه این تحقیق به ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی از منظر بازآفرینی فرهنگ مینا بوده که در این راستا مدل نظری تحقیق با ۴۹ گویه در قالب ۴ عنصر کلان اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیرساختی طراحی شده و این تحقیق به دنبال آزمون این مدل بوده است. در این راستا با استفاده از آزمون آماری تحلیل عاملی اکتشافی کل این ۴۹ گویه ابتدا مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفت و نتایج حاکی از این است که این عوامل را می‌توان در ۴ شاخص یادشده طبقه‌بندی کرد و این ۴ عامل در مجموع ۹۵/۳ درصد از واریانس کلرا تبیین می‌کند. پس از تأیید مدل تحقیق با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی این مدل مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد شاخص اجتماعی با بارعاملی ۰/۷۴۳ و مجموع میانگین ۳/۴۳ به‌عنوان رتبه اول؛ شاخص فرهنگی با بارعاملی ۰/۸۳۳ و مجموع میانگین ۲/۶ در به‌عنوان رتبه دوم؛ شاخص زیرساختی با بارعاملی ۰/۹۲ و مجموع میانگین ۲/۱۱ به‌عنوان رتبه سوم و شاخص اقتصادی با بارعاملی ۰/۸۷ و مجموع میانگین ۱/۸۶ رتبه چهارم عوامل مؤثر بر بازآفرینی سکونتگاه‌های غیررسمی کلان‌شهر تبریز با رویکرد فرهنگ مینا را کسب کرده‌اند. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت بافت‌های اسکان غیررسمی در شهر تبریز همواره در حال توسعه و گسترش هستند و به دلیل حضور بیش از یک سوم جمعیت شهر تبریز در این محلات؛ این پدیده هم‌اکنون در اولویت اول مدیریت شهری و حتی سیاست‌گذاران و مسئولین کشوری است. در این رهگذر هویت محله‌ای و حضور بافت‌های تاریخی متعدد در این بافت‌ها مدیران را ناگزیر از نگاه فرهنگی به این بافت‌ها کرده است و بازآفرینی فرهنگ مینا می‌تواند یکی از مهم‌ترین رویکردهایی باشد که در بازآفرینی این بافت‌ها در نظر گرفت. نتایج این تحقیق چهار عامل مؤثر اجتماعی، فرهنگی، زیرساختی و اقتصادی را به‌عنوان پیشران‌های کلیدی و مؤثر در بازآفرینی بافت اسکان غیررسمی شهر تبریز معرفی کرده و در بخش بعدی اهمیت برنامه‌ریزی فرهنگی در بازآفرینی بافت‌های اسکان غیررسمی را مشخص می‌کند. بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد اکثر تحقیقات قبلی با رویکرد مروری و یا

منابع ■

- [1] United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. Patterns and trends in household size and composition: Evidence from a United Nations dataset, 2019. (ST/ESA/SER.A/433). United Nations New York, <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/igo/>.
- [2] malekyan, A., abdollahi, S., yar mohamad tuosky, M. Study of the effect of informal settlements on Sense of social security (Case study: Yahya Abad in Aran and Bidgol). Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research, 2016; 5(9): 75-89. <https://doi.org/10.22084/csr.2016.1808>.
- [3] Mahmoodzadeh, H, Alirezaie M, Zarei A. An Analytical Approach to the Causes and Consequences of the Formation of Tabriz Metropolitan Polar Regions. Spatial Locational Researches. 2018;2(2):1-21. Available from: <https://sid.ir/paper/270592/en>.
- [4] Izadi, m (2006) A study on citycenter Regeneration: A comparative analysis of two different approaches to the revitalization of historic city centers in Iran, University Newcastle. <http://hdl.handle.net/10443/759>.
- [5] Richards, G. & Palmer, R. Eventful cities: Cultural management and urban revitalization. Oxford: Butterworth-Heinemann. 2010, Publisher: Routledge <http://dx.doi.org/10.4324/9780080940960>.
- [6] Lotfi, S. Culture-led Regeneration: A Reflection upon Cultural Fundaments and the Act of Regeneration. Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning, 2011; 3(45): 49-62. <https://dori.net/dor/20.1001.1.22286020.1390.3.45.5.7>.
- [7] Pirbabaee, M. T., Bahaloo, F. Culture recreating the historical context with emphasis on attracting tourists (Case Study: Khaghani Street, Tabriz). Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS), 2023; 4(2): 52-73. https://www.srds.ir/article_183203.html?lang=en.
- [8] Ghorbani, R., Zamani, A., tahooni, M. An analysis of sustainable urban regeneration with the approach of cohesion and continuity based on scenario-based future research The case study northern neighborhoods of historical-cultural context Tabriz city. Geographical Urban Planning Research (GUPR), 2023; 10(4): 41-63. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2023.342899.1696>.
- [9] Pourzakarya M, FadaeiNezhad Bahramjerdi S. A Restudy of Culture-Led Regeneration Approach in Creative City Building Developing an Analytical Framework for the Regeneration of Cultural and Creative Quarter. Baghe Nazar. 2019;16(77):5-14. <https://sid.ir/paper/125644/en>.
- [10] Piperno, A.; Iaione, C.; Kappler, L. Institutional Collective Actions for Culture and Heritage-Led Urban Regeneration: A Qualitative Comparative Analysis. Sustainability, 2023, 15, 1-22, 8521. <https://doi.org/10.3390/su15118521>.
- [11] Bosone, M.; Casola, M.; Daldanise, G.; Vito, D. Stimulating Circular Urban Regeneration through Cultural and Sustainable Communities: The Proposal for a Green Blue Youth Vision 2030. Sustainability, 2023, 15, 11294. <https://doi.org/10.3390/su151411294>.
- [12] Fan DD, Kim SH. The Study on the Residential Space in Culture-led Urban Regeneration: A case study of Residential Space in Henan. InEYS Web of Conferences, EDP Sciences, 2019, 79, 1-4. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/20197901005>.
- [13] Tursie, C, Culture-Led Urban Regeneration of Industrial Derelict Places, RAIS Journal for Social Sciences, 2017: 1(1), RAIS Journal for Social Sciences, <https://doi.org/10.5281/zenodo.1169286>.
- [14] Edwin, john M. Urban economics. The New Palgrave Dictionary of Economics (2nd Ed.), 2008. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:30232170>.
- [15] Manganelli, B & Tataranna, S & Pontrandolfi, P, A model to support the decision-making in urban regeneration, Land Use Policy, 2022, 99(3). <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104865>.
- [16] Toopchi Sani, A. Urban Regeneration, New Approach to Intervention in Urban Deteriorated Fabrics. MSc Thesis of Urban Engineering, Esfahan: Esfahan University, 2010. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1848543>.
- [17] Zeynali Azim, A., Babazadeh Oskoueie, S., Mehmani, R., Faraji, S., Rafizadeh, M. Evaluation of Urban Regeneration in the Historical Context of Tabriz City with a Culture-Oriented Approach. Sustainable Development of Geographical Environment, 2023; 5(8): 51-69. <https://doi.org/10.48308/sdge.2023.103833>.
- [18] Pazzini, M.; Corticelli, R.; Lantieri, C.; Mazzoli, C. Multi-Criteria Analysis and Decision-Making Approach for the Urban Regeneration: The Application to the Rimini Canal Port (Italy). Sustainability, 15, 2023, 772. <https://doi.org/10.3390/su15010772>.
- [19] Nedučin, D, Krklješ M. Culture-Led Regeneration of Industrial Brownfield Hosting Temporary Uses: A Post-Socialist Context–Case Study from Novi Sad, Serbia. Sustainability, 2022, 14, 1-26. 16150. <https://doi.org/10.3390/su142316150>.
- [20] Chiu YH, Lee MS, Wang JW. Culture-led urban regeneration strategy: An evaluation of the management strategies and performance of urban regeneration stations in Taipei City. Habitat International, 2019 86(2):1-9 <http://dx.doi.org/10.1016/j.habitatint.2019.01.003>.
- [21] Kara, C.; Iranmanesh, A. Modelling and Assessing Sustainable Urban Regeneration for Historic Urban Quarters via Analytical Hierarchy Process. Land, 2023, 12 (72), 1-20. <https://doi.org/10.3390/land12010072>.
- [22] Diao, J.; Lu, S. The Culture-Oriented Urban Regeneration: Place Narrative in the Case of the Inner City of Haiyan (Zhejiang, China). Sustainability, 2022, 14, 1-23, 7992. <https://doi.org/10.3390/su14137992>.
- [23] Nassar DM, Elsayed HG. From informal settlements to sustainable communities. Alexandria Eng J, 2018. 57 (4):2367–2376. <https://doi.org/10.1016/j.aej.2017.09.004>.
- [24] Saffouri, S., Beik Babaei, B., Nowrozi, P. Evaluation of urban regeneration scenarios in worn-out urban tissues (case study: Tabriz Hasht region). Amish Environment, 2022, 15(59), 187-206. <https://dori.net/dor/20.1001.1.2676783.1401.15.59.9.4>.
- [25] Zeynali Azim, A., Babazadeh Oskoueie, S. Analyzing of Creating a Livable Smart City in the City of Tabriz', Urban Economics and Planning, 2022, 3(4), 24-37. <https://doi.org/10.22034/uep.2022.365191.1286>.

